

АХОЛИ О'RTASIDA YUQUMLI KASALLIKLARNING KELIB CHIQISHI VA TARQALISHI XAVFINI KUCHAYTIRUVCHI OMILLAR

Kurbanov Anvar A'lamovich, Dustova Gulzoda Komiljanovna
Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti,
Jamoat salomatligi va sog'liqni saqlash menejmenti kafedrası

Ushbu adabiyotlar tahlilida oxirgi yillarda aholi o'rtasida yuqumli kasalliklarning kelib chiqishi va tarqalishini kuchaytiruvchi omillar, yuqumli kasalliklarni tashxislashda keng qo'llanilayotgan zamonaviy serologik, molekulyar-genetik, biologik usullarning ahamiyati tog'risida ma'lumotlar kengroq yoritilgan.

Yuqumli kasalliklar JSST ma'lumotiga ko'ra barcha bolalar kasalliklari ichida 90% tashkil qilib, 0-14 yoshgacha bo'lgan bolalar o'limi sabablari ichida 4 o'rinni egallaydi. Tif, taratif, dizenteriya, difteriya kabi yuqumli kasalliklar shifoxona ichi va tashqi infeksiyalari shartli patogen bakteriyalar kabi qo'zg'atuvchilar keltirib chiqadigan infeksiyalarning inson uchun ahamiyati katta. O'zbekiston Respublikasining iqlimiy va jo'g'rofiy xususiyatlari, shuningdek, xalq xo'jaligi tarmoqlari infrastrukturasi, ayrim mintaqalarda yuqumli, (ayniqsa o'ta xavfli) kasalliklarning epidemik o'choqlari borligi, suv zaxiralarining kamayib ketishi, ifloslanishi mamlakatning ba'zi hududlarida qayta tiklanmaydigan haloqatlar yuzaga kelishi, yoki boshqa tur shikast (zilzila, suv toshkinlari, sel oqimlari, ko'chkilar va texnogen xususiyatli ofatlar), xususiy sanoat korxonalarining sanitar epidemiologik holatga rioya etmasliklari yuqumli kasalliklar o'choqlarini murakkablashib ketishiga sabab bo'ladi.

Infeksion kasalliklar — patogen mikroorganizmlar (bakteriyalar, viruslar, eng sodda jonivorlar va h. k.)ning kishi, hayvon va o'simlik organizmiga kirib ko'payib, zararli ta'sir ko'rsatishi natijasida kelib chiqadigan kasalliklar. Bemor organizmida shu kasallikni vujudga keltiruvchi maxsus mikroob borligi va kasallikning odamdan odamga yuqishi mumkinligi infeksiion kasalliklarning asosiy belgilaridir.

Yuqumli kasalliklar paydo bo'lishi va tarqalishi xavfini kuchaytiradigan omillar:

1. Aholi zichligi. Aholining zich yashashi oqibatida bir-biriga juda yaqin bog'lanish mavjudligi zarrachalari havodan o'tadigan infektsiyalar paydo bo'lishi va tarqalishi xavfini oshiradi. Mavjud sanitariya xizmatlari aholi zichligi to'satdan ortib ketishiga ko'pincha bardosh berolmay qoladi.

2. Aholining ko`chib yurishi. Aholining eng xavfsiz zonaga o`tishi ko`chirilgan aholi o`rtasida ham, mahalliy aholi o`rtasida ham, infeksiya tarqalishiga olib kelishi mumkin.

3. Mavjud kommunikatsiya tarmoqlarining ishdan chiqishi. Ofat vaqtida mavjud kommunikatsiya tizimlari ko`pincha shikastlanib qoladi. Suv ta'minoti, kanalizatsiya, elektr ta'minoti tizimlari eng nozik tizimlari hisoblanadi.

4. Jamiyat sog`liqni saqlash dasturlari bajarilishining to`xtab qolishi. ofat sodir bo`lgandan keyin, odatda, xodimlar va ijtimoy jamg`armalar ofat oqibatlarini bartaraf etishga kirishadilar. Biroq, belgilangan rejaga muvofiq jamiyatni sog`lomlashtirish Davlat dasturi qo`llab quvvatlab turilmas ekan, etarli muxofaza qilinmagan aholi o`rtasida yuqumli kasalliklarning tarqalish rejasi tobora ortib ketishi mumkin.

Infeksiyalar tarqatadigan eng tipik manba - bu ichimlik suv, ovqat maxsulotlari, ho`l meva va sabzavotdir. Infeksiya tashuvchilar - pashsha, chivin, burgalar kasallik tarqatishda juda katta rol o`ynaydi. Kemiruvchilar (kalamush va sichqonlar) ham yuqumli kasalliklar tarqatish manbalari hisoblanadi. Ofat yuz berishi natijasida aholining ko`chirilishi qaysi bir joyda odamlar haddan tashqari ko`payib ketishi, suv, ovqat etishmay qolishi hamda hayot kechirishi sharoiti yomonlashib ketishiga olib kelishi mumkin. Ilgarilari bunday vaziyatlar oqibatida kasallanish va o`lim darajasi ortib, odamlar sihat-salomatligiga salbiy ta'sir ko`rsatadigan asosiy muammolar ko`ndalang bo`lar edi. Suv havzalarini sanitar muhofazasi o`ta muhim muammolardan biri hisoblanadi, uni hal etish aholini sifatli ichimlik suvi bilan ta'minlash bilan birga ichak infeksiyalarini oldini olish darajasi ma'lum darajada bog`liq.

Xulosa: Shunday qilib, biz ko`rib chiqayotgan masala hozirgi vaqtda dolzarb hisoblanadi, chunki taxmin qilinayotgan epidemiologik haloqat o`choqlarida aholining ehtimol bo`lgan sanitariya talofatlari haqida oldindan axborot olmay turib, yuqumli kasalliklar o`chog`idagi tibbiy-sanitariya oqibatlarini tugatish uchun zarur bo`lgan fuqaro muxofazasi tibbiy xizmati kuch va vositalarini oldindan rejalashtirishning iloji bo`lmaydi. Favqulodda vaziyat o`choglarida har xil epidemiya turlari sodir bo`lishi (aralash-quralash o`choq yuzaga kelishi) va ommaviy sanitariya talofatlari ehtimoli borligi munosabati bilan tibbiy yordam ko`rsatishga juda ko`p tibbiy tuzilmalar jalb qilinishi, shikastlanganlarni yotqizish va davolash uchun ko`pgina tibbiyot muassasalari jalb qilinadi. Hozirgi vaqtda favqulodda vaziyatning

tibbiy-sanitariya oqibatlarini muvaffaqiyat bilan tugatish uchun fuqaro muxofazasi tibbiy xizmati tizimida quyidagi yordamchi bo`linmalar mavjud:

Sanitariya drujinalari (SD):

1. Ixtisoslashgan shoshilinch tibbiy yordam (IShTYo)
2. Infektsion brigada (IShTYoIB)lari:
3. Sanitariya-profilaktika brigadasi (SPB):
4. Epidemiyaga qarshi ixtisoslashtirilgan brigada (EKIB).

Brigadalar doimiy ravishda (favqulodda vaziyatgacha, favqulodda vaziyatlar vaqtida) o`z faoliyatlarini uzluksiz davom ettirib boradilar, lekin ularning bo`linmalari yuqori darajada shay tursagina, kerakli buyumlar, transport bilan ta'minlangan bo`lsagina, shaxsiy tarkiblari esa maxsus tayyorgarligi yaxshi va har qanday sharoitda ishlay olishi yaxshi sharoitga quyilgan bo`lsagina favqulodda vaziyatlar sharoitida jabrlangan aholini tibbiy ta'minlash vazifalari muvaffaqiyatli bajarilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Buyanov V.M. Medicinal saturation of the lymphatic system / V.M. Buyanov. - M., 2011. - p. 198.
2. Dedov I.I., Shestakova M.V., Milenkaya T.M. Diabetes: retinopathy, nephropathy. M.: Medicine. 2011. 176 p.
3. Elsukova O.S., Nikitina E.A., Zhuravleva O.L. Study of comorbid pathology in patients with type 2 diabetes // Human and Medicine - Kazakhstan. 2015 year. No. 12 (58). Pages 126-129.
4. Metreveli D.S., Sulxhanishvili M.Z., Margvelashvili M.Z. Prevalence of retinopathy in patients with type 2 diabetes Problems of endocrinology. 2016. V.52, No. 4. b. 6-8.
5. Hakimovna X. X. et al. Public health reforms in the republic of Uzbekistan //European Journal of Molecular & Clinical Medicine. – 2021. – T. 8. – №. 2. – С. 820-826.
6. Batirbekovich K. R., Sabrievna V. A., Alamovich K. A. Psychopharmacotherapy of Depressive Disorders in Alcoholism //Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences. – 2022. – Т. 8. – С. 19-22.
7. АМИНОВ З. З. и др. СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ СИТУАЦИИ ПО МАЛЯРИИ В УЗБЕКИСТАНЕ //Academy. – 2020. – №. 6 (57). – С. 99-101.
8. Khayatov R. B., Velilyaeva A. S., Kurbanov A. A. OPTIMIZATION OF THERAPY OF ALCOHOL WITHDRAWAL SYNDROME IN PATIENTS WITH SUB-DEPRESSION //Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 5. – С. 189-192.

9. Dustova G. K., Kurbanov A. A., Kurbonov K. R. Measures taken to prevent coronavirus infection in Samarkand region //Экономика и социум. – 2020. – №. 11. – С. 102-105.
10. Khayatov R. B., Velilyaeva A. S., Kurbanov A. A. AFFECTIVE DISORDERS AS A WEIGHTENING FACTOR IN ALCOHOL DEPENDENCE THERAPY //Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 5. – С. 193-196.
11. Dustova G. K., Kurbanov A. A. SAMARQAND VILOYATI AHOLISI ORASIDA COVID-19 KASALLIGIDAN KEYINGI BEMORLARGA KUZATILGAN KASALLIKNING ASORATI VA KASALLIKLARNING O'ZIGA XOS KECHISH XUSUSIYATLARI //Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 2. – С. 186-189.
12. [Mamasoliyeva Shokhista Abdugapparovna, & Kurbanov Anvar Alamovich. \(2023\). Mechanisms for Increasing the Economic and Organizational Efficiency of the Management of the Medical Service Sector. Texas Journal of Medical Science, 18, 150–153. Retrieved from <https://zienjournals.com/index.php/tjms/article/view/3645>](#)
13. Dustova G., Karimov A. ONALIK VA BOLALIKNI MUHOFAZA QILISH BORASIDA OLIB BORILAYOTGAN ISHLAR //Eurasian Journal of Academic Research. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 743-746.
14. Dustova G., Soxiba I. TIBBIYOT OLIY O 'QUV YURTLARIDA SOG 'LOM TURMUSH TARZI HAQIDA TA'LIM BERISHNING O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //Eurasian Journal of Academic Research. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 754-759.